

ASPECTE ALE PROPAGANDEI BOLȘEVICE ÎN ROMÂNIA LA SFÂRȘITUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

DRAGOȘ CHISTOL*

La 25 octombrie/7 noiembrie 1917 a izbucnit în Petersburg revoluția bolșevică. În mai puțin de o săptămână, Kerenski s-a recunoscut înfrânt și a fugit. Revoluția bolșevică a ieșit învingătoare, iar Rusia avea ocazia să experimenteze comunismul. Armata rusă s-a descompus, acest fapt având consecințe devastatoare asupra moralului soldaților. Anarhia din capitala rusă s-a răspândit pe tot frontul și amenința întreg edificiul politic, economic și social din Rusia.

Prin presă, manifeste și discursuri revoluționare ținute în locuri publice, bolșevicii au captat atenția populației iar demagogia lor făcea apel la instinctele primare ale mulțimii, exploatăndu-le. Boierul și burghezul de ieri, cărora mujicul rus le purta respect, deveniseră peste noapte „dușmanii care au supt sângele poporului de sute de ani”.

Această situație anarhică era periculoasă nu numai pentru Rusia însăși, ci și pentru România care, prin poziția geografică și combinațiile politico-militare ale războiului, își legase soarta de cea a puterii de la răsărit¹. Iar demagogia și minciuna, armele politice ale bolșevicilor, nu cunoșteau granițe politice.

De altfel, în țara noastră, agitațiile și propaganda bolșevică au început încă din anul 1918 când, în nordul țării, un avion care zilnic făcea legătura între bolșevicii ruși și maghiarii survola spațiul aerian românesc și arunca manifeste care îndemneau populația la nesupunere față de autorități². Mai mult, în primăvara anului 1919, la Budapesta, se edita ziarul de orientare comunistă „Glasul Poporului”. Ziarul, tipărit în limba română, era răspândit de către jandarmii unguri populației românești din Banat și călătorilor care veneau în România, în scopul de a răspândi cât mai mult ideile bolșevice³.

Propaganda comunistă capătă amploare pe măsură ce prizonierii de război români se întorceau din lagărele de internare germane, austriece, maghiare, bulgare și chiar ruse. Înainte de a fi eliberați, cu câteva săptămâni înainte, prizonierii erau tratați cu respect, li se asigurau condiții de detenție decente, erau bine hrăniți la cantinele

* Muzeul Județean Argeș, Pitești.

¹ Constantin Kirilțescu, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916 - 1919)*, vol. III, Editura Casei Școlare, București, (1926), p. 8.

² Arhivele Naționale – filiala Argeș, fond Prefectura Județului Argeș, dosar nr. 221 / 1919, f. 232.

³ Idem, dosar nr. 23 / 1918, f. 152.

Crucii Roșii și, ceea ce este cel mai important, li se predau adevărate cursuri de propagandă bolșevică în care erau învățați ca, odată ajunși acasă, să creeze un curent de opinie ostil organizării de stat a României. În acest scop li se ofereau broșuri, manifeste și ziare tipărite în limba română, prin care se propagau revoluția și anarhia. Odată ajunși la vetrele lor, prizonierii, în timp ce povesteau suferințele îndurate în lagăre, împărțeau tipăriturile aduse, care erau apoi interpretate în rău, dând naștere la curente ostile administrației și organizării sociale⁴. Cei întorși din lagărele din Germania erau sfătuiți să creeze organizații sindicale cu caracter socialist-revoluționar care, prin propagandă, să-i atragă de partea lor și pe țărani⁵, inoculându-le idei referitoare la desființarea marilor proprietari și împărțirea pământului în loturi individuale⁶.

Propaganda aceasta a avut un oarecare succes de vreme ce, în mai 1919, au fost găsite asupra unor prizonieri întorși din Germania manifeste revoluționare tipărite cu caractere roșii, pe care stătea scris *Ion și 1907*. Conținutul lor îi îndemna pe țărani să procedeze ca în anul 1907, adică să se ridice împotriva autorităților și să provoace tulburări sângeroase. Alții aveau asupra lor broșuri cu titluri sugestive: *Un an de la revoluția rusă, Cântecul revoluției, Cui îi trebuie războiul, Broșura Partidului Social-Democrat al soldaților ruși, Ce vrea Partidu! Muncitoresc Național-Socialist* sau ziarul „Glasul Poporului”⁷.

În mediul rural, propagandă în favoarea ideilor bolșevice făceau și comercianții ambulanzii evrei care mențineau legătura cu bolșevicii din Rusia și Ungaria prin intermediul unor agenți speciali. Propaganda era făcută în locuri publice pentru a avea efect maxim. Acest fapt este demonstrat și de o circulară confidențială emisă la 11 februarie 1919 de Ministerul de Interne și Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale adresată polițiilor din teritoriu care menționează acest lucru și care atrage atenția asupra faptului că „la sate, locurile cele mai propice pentru această propagandă sunt morile, unde se adună locuitorii din toate părțile și discută în timpul ce-și așteaptă rându-l la măcinat”⁸. O altă telegramă trimisă de același minister menționa faptul că „la Ploiești vin regulat lucrători și soldați din Transilvania, care fac agitații. Aducându-vă la cunoștință acestea, vă rugăm a dispune asupra tuturor prizonierilor înapoiați, precum și a persoanelor străine de localitate, care prin legături de interese vin în contact strâns și permanent cu populația rurală și acei care vor fi dovediți că fac propagandă sau instigații contra siguranței statului, să fie arestați, cercetați și înaintați parchetului, pentru a fi trimiși înaintea judecătii”⁹. Mai mult, în Basarabia, sub efectul acestei propagande, boicotul împotriva administrației românești se continua chiar la mai mult de un an de la unire. Astfel, la 21 mai 1919, într-o circulară a Ministerului de Interne, Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale, se specifica faptul că în unele localități din Basarabia se eliberau certificate și se redacta corespondența oficială în limba rusă¹⁰.

Pe alocuri, în țară, propaganda capătă aspecte violente, soldate cu morți și răniți. Spre exemplu, la 14 decembrie 1918, în București, pe strada Câmpineanu, un

⁴ *Ibidem*, f. 144 și 148.

⁵ *Ibidem*, f. 151.

⁶ *Ibidem*, f. 154.

⁷ *Ibidem*, f. 155.

⁸ *Ibidem*, f. 148.

⁹ *Ibidem*, f. 152.

¹⁰ *Ibidem*, f. 154.

grup de bolșevici înarmați au deschis focul asupra unei patruli, rănind grav mai mulți soldați. Soldații au ripostat și au ucis șase persoane, rănind alte 15, restul fiind arestați¹¹.

Situația risca să degenereze într-un conflict generalizat între autorități și simpatizanții socialiștilor cu ocazia sărbătoririi zilei de 1 mai. La 30 aprilie 1919, autoritățile locale, poliția și patronii erau sfătuite de ministrul de interne, George Mârzescu, să lase muncitorilor ziua de 1 mai ca zi liberă, pentru a preîntâmpina tulburările prilejuite de interzicerea ei. Manifestațiile care ar fi avut loc să nu fie permise în orașe și piețe publice, ci la periferie, sub forma unor serbări câmpenești, pentru a se evita ocuparea cu forța a vreunui serviciu public sau localul vreunei autorități. Participanții nu aveau voie să poarte arme sau unelte cu care să poată comite agresiuni, iar cuvântările erau permise cu condiția să nu se facă propagandă bolșevică. Totuși, dacă situația ar fi devenit periculoasă și ar fi depășit posibilitățile de intervenție ale poliției, Prefecturile puteau cere intervenția armatei¹².

Ecourile propagandei bolșevice se fac prezente și la Pitești. Astfel, dacă la 31 mai 1919 Poliția orașului Pitești informa Prefectura Județului Argeș că „din cercetările făcute în acest oraș nu s-a găsit nici un număr din ziarul bolșevic „Glasul Poporului”¹³, câteva zile mai târziu, la 16 iunie, poliția informa Prefectura Județului că a găsit un manifest scris de mână în gara locală, la Duminică T. Radu și Ion Marin, angajați ai Căilor Ferate, semn că bolșevicii câștigaseră câțiva adepți și aici. Iată textul acestui manifest:

„Crezul nostru celor drepti,

Credem în Dumnezeu, dar nu credem în sateliții de pe pământ.

Voi acei ce sunteți jupuiți și despuiți de drepturile voastre. Credeți că ceea ce spune scriitorul este așa cum bate inima noastră. Să nu credeți în aceia ce vor să vă încante lingușitori. Uitați-vă la dreptate că stă închisă într-un grilaj de fier.

Vor să fiți tot la distanță cu căciula în mână.

Priviți-vă și vedeți că șade rușine să tolerați pungășiile lor mârșave. Uitați-vă cum vor să tragă foloase după spinarea voastră.

Uitați-vă bine cum vor să vă pună la jug.

Lepădați jugul care este numai pentru animale.

Voi ce sunteți astăzi, observați și judecați.

Cel ce vă spune aci nu este politician.

Este om simplu din rândul vostru. Mai deșteptați-vă, ce dracu stați amorțiți! Nu vedeți că părinții noștri dacă au stat amorțiți au murit fără timpul lor? Voi trebuie să trăiți, să dați dovadă copiilor voștri că ați lepădat jugul ce se cuvine animalelor.

Dumnezeu e sus și dracii sunt jos lângă voi. Vai!”¹⁴.

Propagandă se făcea inclusiv în instituțiile publice, după cum reiese dintr-o circulară confidențială trimisă de Ministerul de Interne Prefecturilor din teritoriu. În ea se spunea că „se răspândesc din nou prin curțile instituțiilor publice și caselor particulare broșura *Un an de la revoluția rusă*”, iar autoritățile erau îndemnate să-i

¹¹ *Ibidem*, f. 54.

¹² *Ibidem*, f. 168.

¹³ *Ibidem*, f. 158.

¹⁴ *Ibidem*, f. 161.

descopere pe autori și să aplice pedepse drastice: „... având în vedere pericolul pe care îl reprezintă răspândirea acestei publicațiuni, reînnoim ordinele date organelor administrative și jandarmeriei, pentru dovedirea vinovaților și trimiterea lor în judecată, avându-se deosebită grijă pentru a împiedica pătrunderea acestei broșuri printre populația rurală”¹⁵. Totodată, se cerea prefecturilor din județe să folosească „mijloace mai eficiente pentru a trezi printre populație simțul adormit al patriotismului și pentru a administra la timp antidotul contra otravei propagandei bolșevice”¹⁶.

Drept urmare, prefecturile județene convocau în ședințe primarii din comune¹⁷, iar aceștia, la rândul lor, organizau adunări publice în care explicau sătenilor pericolul reprezentat de bolșevici. În Argeș, spre exemplu, o astfel de adunare s-a desfășurat la 23 decembrie 1918, la Mălureni, iar acolo s-au pronunțat împotriva activităților bolșevice primarul și învățătorul din localitate. Iată textul integral al raportului pe care aceștia l-au trimis Prefecturii după desfășurarea întâlnirii cu sătenii și care reflectă starea de spirit a populației rurale în acele vremuri tulburi: „În fața unei mări de capete am arătat lumii adunate în sobor național pericolul la care am expune țara și pe noi înșine, dacă, dând ascultare gurilor rele și uneltirilor vrășmașe, am căuta să devenim, zdruncinând, nu evoluând după legile țării, că republica la noi nu încălzește, că la iubirea M. S. Regelui trebuie să răspundem arătând tot iubire, că pildele de sacrificiu și devotament tocmai de la Augusta familie au pornit.

Cetățenii n-au nimic de zis împotriva Dinastiei, iar de republică n-au avut decât unul de pomenit, și acesta crezând că Republica nu exclude Dinastia, și că acest sistem de conducere a națiunii e sinonim cu împărțirea tuturor moșiilor.

Sunt foarte nemulțumiți însă că n-au pământ, n-au islazuri, n-au nutreț și puținele vite ce le-au rămas vor fi nevoiți să le vândă, că între proprietari și ei, clăcașii nevoiași, există arendașul, că proprietarul nu s-a purtat tocmai omenește cu ei, că despăgubiri nu li se dau, că de invalizi nu se îngrijește nimeni, că în multe cazuri autoritățile se uită de sus la ei.

Vă asigurăm însă că, în ciuda tuturor nemulțumirilor, poporul acestui sat formează o gloată disciplinată, o armată care așteaptă ordine de la noi”¹⁸.

Urmare a acestor acțiuni desfășurate de autorități în comune, spiritele s-au calmat, iar propaganda bolșevică a rămas fără urmări prea importante. De altfel, comune din Argeș (Vălsănești, Uda, Dănicei, Dâmbovnic etc.) raportau Prefecturii că pe raza lor nu s-au găsit manifeste sau publicații bolșevice, nici activități ale acestora nu s-au desfășurat¹⁹.

După cum s-a putut vedea și din raportul înaintat de primăria comunei Mălureni Prefecturii Județului Argeș, ideile bolșevice n-au avut aderență în rândurile populației rurale de la noi din județ și din țară în general, problemele cu care se confruntau țărani fiind de altă natură. Atât ei cât și locuitorii din orașe au înțeles foarte bine că problemele lor nu pot fi rezolvate peste noapte, cu atât mai puțin punând în pericol siguranța statului român prin răsturnarea organizării lui politice, economice și

¹⁵ *Ibidem*, f. 149.

¹⁶ *Ibidem*, f. 155.

¹⁷ O astfel de ședință a avut loc și în Argeș, la 16 decembrie 1918 (Arhivele Naționale – filiala Argeș, fond Prefectura Județului Argeș, dosar nr. 23 / 1918, f. 145).

¹⁸ Arhivele Naționale – filiala Argeș, fond Prefectura Județului Argeș, dosar nr. 23 / 1918, f. 145.

¹⁹ *Ibidem*, f. 163-166.

sociale actuale. De altfel, prin acordarea dreptului de vot universal și prin reforma agrară, mare parte din așteptările populației au fost împlinite, sacrificiile lor în război nefiind zadarnice.

ASPECTS OF THE BOLSHEVIK PROPAGANDA IN ROMANIA
AT THE END OF THE FIRST WORLD WAR

Abstract

This article refers to some of the most important aspects of the Bolshevik propaganda at the end of the First World War and soon after it in Romania. There are presented the few effects of the propaganda among the urban and rural population, and the measures that state took against the Bolshevik propagandists in order to limit their actions.